

Tanulmánykötetek a Kálvin-évfordulóra

A református Kálvin Kiadó az ünnepi év alkalmából két tanulmánykötetet jelentetett meg. Az első címe: *Kálvin időszerezése*. A szerkesztő, *Fazakas Sándor* az Előszóban kiemeli, hogy az elismerésre méltó és nélkülözhetetlen eredményeket felmutató hazai Kálvin-kutatás ellenére gyakran tapasztalható tudatlanságra és sztereotípiákra alapozó érvelés, amely Kálvin gondolatának és műveinek alaposabb ismerete nélkül hivatkozik a reformátornak tulajdonított alapelvekre. Egy hitelesebb Kálvin-kép megrajzolását célozza a tanulmánykötet.

Talán nem túlzás, ha megállapítjuk, hogy liturgikai és egyházzenei tekintetben kell leginkább ezt a képet újrarajzolni. A *Kálvin időszerezése* tanulmánykötet két írása is ezt segíti. *Fekete Károly* tanulmánya (Kálvin és az istentisztelet) nyolc pontban foglalja össze, hogyan látta a genfi reformátor az istentisztelet megújulásának szükségességét? Megismerhetjük a strasbourgi és a genfi istentiszteletek rendjét, majd olvashatunk arról, hogy a XX. századi magyarországi liturgiai gondolkodásra —elsősorban Ravasz Lászlóra— ez milyen hatást gyakorolt.

Több ponton rajzolja újra a köztudatban élő képet *Fekete Csaba* tanulmánya (A genfi zsolttárok elterjedése hazánkban). Sokaknak meglepő: a református Szenci-zsolttárok hazánkban először evangélikus énekeskönyvhöz kapcsoltan jelentek meg, de a Goudimel-feldolgozások sem a református Maróthi Györgynél tűnnek fel először, mert tucatnyi tétel található a nála egy évszázaddal korábbi, kéziratos evangélikus Eperjesi Graduálban. Még meglepőbb *Fekete Csaba* azon állítása, hogy a genfi zsolttárok —iskolai, oktatási célból— már a Szenci-fordítás megszületése előtt *Andreas Spethe* fordításában latinul énekelhették. Bő érvekkel támasztja alá állítását, hogy Szenci nem a genfi francia nyelvű ősforrásból dolgozott, hanem valamelyik német nyelvű pfalzi kiadás alapján készült el a *Psalterium Ungaricum*. Részletesen tárgyalja a magyar református zsolttár-éneklés mai helyzetét, ellentmondásosságát is, rámutatva történelmi okaira.

Az ünnepi évben jelent meg a *Pius efficit ardor — A művészet értékelése Kálvin műveiben és a református kultúrában* című tanulmánykötet is. A cím a kötetet szerkesztő *Békési Sándor* szerint Kálvin egyetlen fennmaradt verséből

vett idézet. Magyarul leginkább így írható körül: „megteszi a kegyes szenvedély”, tudniillik, amit a természet megtagadott az embertől. A kegyelem révén az isteni vágy *Lelke* olyan dolgokra is indítja az alkotó embert, melyekre természetből fogva nem volna képes. A Szentlélek, a kegyes, isteni eredetű vágy tüze nemcsak szent helyeken és hívő lelkületben készítenet alkotásra, hanem az egyház falain kívül is, ahogy a Lélek szabadságának az tetszik. Ezzel a gondolattal Kálvin a szakrális művészetek szekularizációjának folyamatát indította el. Az alkotások a templomból a polgári családok otthonába és intézményeibe kerültek, szent teret és szent eseményt teremtve maguk körül a kegyes élet által, mely nemcsak egy napra, egy istentiszteleti alkalomra korlátozódik, hanem az egész társadalmi lét alapját képezi.

A *Károli Gáspár* Egyetem Hittudományi Karán működő *Szenci Molnár Albert* Egyházművészeti Intézet szervezésében munkálkodó kutatók: teológusok, egyházzeneészek, művészettörténészek és irodalomkritikusok tesznek bizonyosságot arról, hogy egy-egy részterületen belül még ma is újabb és újabb ismeretlen Kálvin-arcot vagy éppen problémát fedezhetünk fel a reformátor művének, illetve a református kultúrának sajátosságai között.

Pap Ferenc *Istentisztelet és művészet*. Kálvin istentiszteletről alkotott felfogása és gyakorlata című írása a hazai kutatásban eddig kevésbé idézett források összefüggésében mutatja be a reformátor istentiszteletről való felfogását. Milyen motivációk lehetnek Kálvin egyes kijelentései, tézisei mögött? Hisz nem érthetjük meg írásait, ha nem ismerjük saját korát; ha nem ismerjük az istentisztelet, az úrvacsora, az egyházi ének akkori helyzetét és problematikáját.

Dávid István „Post tenebras lux”. *Jean Cauvin...* és „a kálvinista templom orgonája” című írása a reformátor orgonával kapcsolatos megnyilatkozásait vizsgálja. Számos ténnyel és adattal támasztja alá a reformátort orgonellenzőnek bélyegzők tévedését. Különösen a genfi St. Pierre-ben —Kálvin egykori templomában— később épült hangszereket ismeretve sürgeti a magyar református egyházzene és az orgonahasználat kérdéseinek teológiai alapú újragondolását és tisztázását.

Bódi Tamás